

**ҚОРШАҒАН ОРТАНЫҢ
ЭКОЛОГИЯЛЫҚ КҮЙІ,
ТАБИҒАТ
ПАЙДАЛАНУДЫ ЖӘНЕ
ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ
ҚОРҒАУ**

ОРЫНДАҒАН: БИМЕНОВА АРУ

ЖОСПАР

- Қазақстан Республикасының аумағындағы елді мекендер мен қалалар
- Қалаларды ауа бассейнін ластаушы көздер
- Алматы экологиялық апат алдында
- Қазіргі таңдағы Алматы қаласының әсем жерлері

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУМАҒЫНДАҒЫ ЕЛДІ МЕКЕНДЕР МЕН ҚАЛАЛАР

Экологиялық қауіпсіз және орнықты дамуға көшу қазіргі уақытта Қазақстанның даму стратегиясындағы басым бағыттардың біріне айналып келеді, мұнда оның құрамдас бөліктерінің бірі қоршаған ортаны қорғау болып табылады. Осы мақсатта қалалар мен өнеркәсіп орталықтарындағы атмосфералық ауаның, су көздерінің жай-күйі, өндіріс пен тұтыну қалдықтары, сондай-ақ Қазақстанда табиғатты пайдалануды мемлекеттік реттеу мен қоршаған ортаны қорғау туралы ақпарат зерделенді.

Бүгінгі таңда әлемде өте ірі әрі дамыған қалалар саны өте көп. Қала халқының саны артып, өндіріс көлемі ұлғайған сайын оның қоршаған ортаға тигізер зияны да арта түседі. Экологиялық жағдайы сын көтермейтін әлемнің ең лас 30 қаласының қатарына өзіміздің Алматы қаласы да кіреді екен. Бұл мәселені қала деңгейінде ғана емес, мемлекет деңгейінде қарастыру қажет екені анық. Себебі, Қазақстанның халықаралық дәрежеде беделінің артуында Алматы қаласының алатын орны ерекше екендігі мәлім.

**ҚАЗАҚСТАННЫҢ ІРІ 19 ҚАЛАЛАРЫНДАҒЫ АТМОСФЕРАЛЫҚ АУАНЫҢ
ЛАСТАНУ ЖАҒДАЙЫ «КАЗГИДРОЛИТ» РГП-НЫҢ 2000Ж
БАҚЫЛАУЛАРЫНЫҢ НЕГІЗІНДЕ СИПАТТАЛАДЫ.БҰЛ КЕЗЕҢДЕГІ
ҚАЗАҚСТАН ҚАЛАЛАРЫНЫҢ АТМОСФЕРАЛЫҚ АУАСЫНДАҒЫ
ЗИЯНДЫ ЗАТТАР ӨТЕ ЖОҒАРЫ ДӘРЕЖЕДЕ ДЕП БАҒАЛАНАДЫ.СОНЫҢ
БІРІ АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ КҮННЕН-КҮНГЕ
НАШАРЛАП КЕЛЕДІ.**

ҚАЗАҚСТАН ҚАЛАЛАРЫНЫҢ АУА БАССЕЙНІН ЛАСТАУШЫ КӨЗДЕР: ФОРМАЛЬДЕГИД, ФЕНОЛ , АЗОТ ДИОКСИДІ , КӨМІРТЕГІ ОКСИДІ , ХЛОРЛЫ СУТЕК , КҮКІРТТІ СУТЕК ЖӘНЕ ШАҢ–ТОЗАҢ. БҰЛ ЗАТТАРДЫҢ ОРТАША , КЕЙДЕ ЖОҒАРҒЫ КОНЦЕНТРАЦИЯЛАРЫ ПДК –ДЕН 1,5 ЕСЕ АРТЫҚ БОЛЫП ОТЫРАДЫ. АДАМДАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫ ҮШІН ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПТІЛІК ДӘРЕЖЕСІН ОСЫ ЗАТТАР ТУРАЛЫ ҚЫСҚАША МӘЛІМЕТТЕР СИПАТТАЙДЫ.

Азот диоксиді (NO_2) –азто қышқылының жарықта ыдырау процесінде пайда болады, түсі–қызыл–қоңыр , тыныс алу жолдары мен көру органдарын тітіркендіреді.

Көміртегі оксиді, ыс газы (CO) - өнеркәсіптік кәсіпорындардың көптеген түрлерінің негізінде жатқан , автокөлік құралдарын пайдалану кезінде де пайда болатын қосылыс.

Формальдегид, метанол (CH_2O) –өткір иісті , жанғыш түссіз газ, смола және пластиктер дәрілік заттар мен бояқтар өндіру кезінде қолданылады. Тыныс алу жолдарын тітіркендіреді. Фенол, карбол қышқылы ($\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$) –хош иісті спирт формальдегидтік смолаларды , әртүрлі бояғыштар мен пестицидтерді өндіру кезінде қолданылады. Теріні күйдіреді, ішкі органдарды зақымдандырады.

Хлорлы сутек (HCl) –өткір иісті түссіз газ , тұз қышқылы деген атпен мәлім. Атмосфераға хлорлы металдар , органикалық бояғыштар өндіру , терілерді қаптау мен бояу кезінде келіп түседі.

Тыныс алу жолдарын тітіркендіреді және теріні күйдіреді.

Күкіртті сутек (H_2S) –жүйкеге өте күшті әсер ететін газ. Күкірт қышқылын , ауылшаруашылық зиянкестеріне қарсы химикаттарды өндіру кезінде пайда болады.

Шаң–тозаң –дисперстік фазаның қатты бөлшекті аэрозольдары. Шаң–тозаң әртүрлі жағдайларда пайда болады, кәсіптік ауруларда туындайды

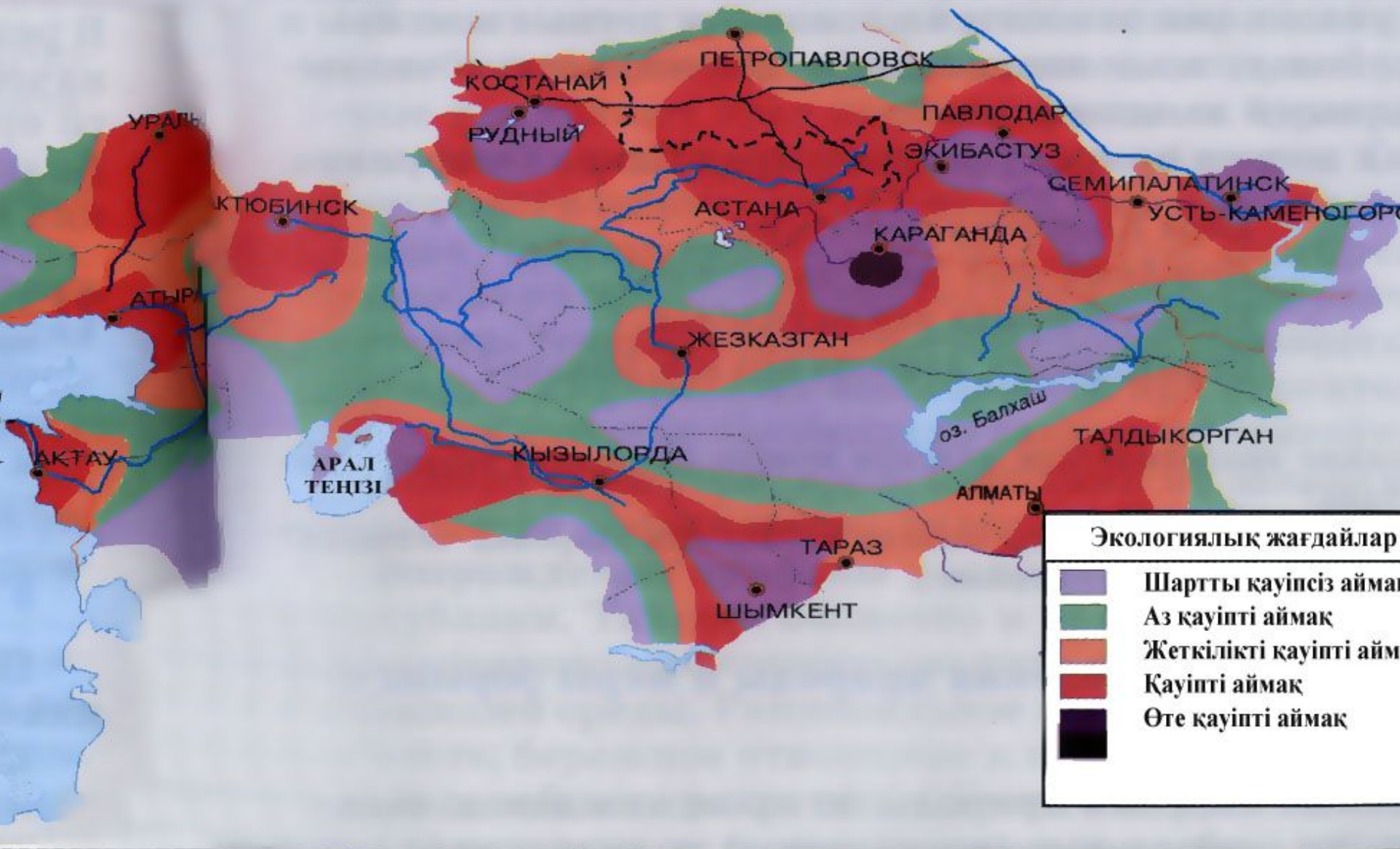

ҚАЗІРГІ КЕЗДЕ АЛМАТЫНЫҢ АУАСЫ ЗИЯНДЫ ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ КЕСІРІНЕН ЖЫЛДАН-ЖЫЛҒА ЛАСТАНЫП БАРА ЖАТЫР. СОНЫҢ ІШІНДЕ ӨЛШЕНБЕЛІ БӨЛШЕКТЕР МЕН АУЫР МЕТАЛДАР АСА ҚАУІПТІ САНАЛАДЫ. АУАНЫ ЛАСТАЙТЫН ЖЕҢІЛ КӨЛІК ПЕН ЖЫЛУ СТАНСАЛАРЫ ЕКЕНІ БЕЛГІЛІ

АЛМАТЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ АПАТ АЛЫНДА

Қазақстанның экологиялық жағдайы.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ

**ҚАЛАНЫ ТАСҚАННАН ҚОРҒАУ ҮШІН ӨЗЕН БОЙЫНАН БИҚТІГІ 40 М
ТЕМІР- БЕТОН
ТОСҚЫН ЖӘНЕ САЙРАН СУ ҚОЙМАСЫ ОРНАТЫЛҒАН**

ЕСЕНТАЙ (ВЕСНОВКА) КІШІ АЛМАТЫ ӨЗЕНІНІҢ СОЛ ЖАҚ САЛАСЫ. ЖЫЛДЫҚ ОРТАША СУ АҒЫМЫ 0,06 М3/С. БІРАҚ, ӨЗЕНДЕРДІҢ СУЛАРЫ ТАУЛЫ АУДАНДАРДАН ШЫҒЫСЫМЕН-АҚ БІРДЕН САПАСЫН ТӨМЕНДЕТЕДІ. СОҢҒЫ ЖЫЛДАРЫ ЖЕКЕ ҚҰРЫЛЫСТАР САЛУДЫҢ НӘТИЖЕСІНДЕ ӨЗЕН АРНАЛАРЫ ТОПЫРАҚПЕН КӨМІЛІП, ОЛАРДЫҢ АРНАСЫ ТАБИҒИ БҰЗЫЛУДА. 2011-13 ЖЖ. ЕСЕНТАЙ ӨЗЕН СУЫНЫҢ 2011-2013 ЖЖ. ЛАСТАНУ ДЕҢГЕЙІ

Су объектісінің атауы	Су ластануының индексі (СЛИ) – Су сапасының сипаттамасы		ШЖК мөлшерін жоғарылатушы ластанушы заттардың құрамы, 2010 жылға арналған		
	2011 ж.	2013 ж.	Қоспалар	Орташа шоғырлану, мг/л	ШЖКкөтерілуінің еселігі
Есентай өзені	1,58 (3 кл.) Орташа ластанған	1,56 (3 кл.) Ластан ған	Мыс	0,0051	5,1

ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ӘСЕМ ЖЕРЛЕРІ

ТҮНГІ АЛМАТЫ

ҚОРЫТЫНДЫ

ҚОРЫТА КЕЛЕ, ҚОҒАМДЫ ЭКОЛОГИЯЛАНДЫРУ, НЕМЕСЕ, БАСҚАША АЙТҚАНДА, ӘЛЕУМЕТТІК ЭКОЛОГИЯНЫҢ КӨЗДЕЙТІН МАҚСАТЫ, БІР ЖАҒЫНАН , АДАМДАРДЫҢ ТАБИҒАТ ТАЗАЛЫҒЫ ҮШІН ЖАУАПКЕРШІЛІГІН АРТТЫРУ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ. ЯҒНИ ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ДЕГЕНІМІЗ — ӘР АЗАМАТТЫҢ ҚҰҚЫҚЫ МЕН МІНДЕТІ.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. ҚОРШАҒАН ОРТА ЖӘНЕ ЕҢБЕК
ҚАУІПСІЗДІГІНДЕГІ
  2. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ СССР
ПО ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИИ
  3. БАЛАЦКИЙ О.Ф. И ДР. ЭКОНОМИКА
  4. ЖАВОРОНКОВА И.П. ОХРАНА
ВОЗДУШНОГО БАССЕЙНА
  5. ПОЛЕТАЕВ П. РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ И
ЭКОЛОГИИ
-

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ!!!
